

Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi
Journal of Translation Studies
Sayı/Number 35 (2023 Güz / Fall), 1-22
Gönderme tarihi / Received: 15.10.2023
Kabul tarihi / Accepted: 29.12.2023
DOI: 10.37599/ceviri.1376259

Ulrich Hub'un Eserlerinde Argo İfadelerin ve Deyimlerin Türkçeye Çevirisinde Çevirmen Tercihleri

The Translation of Slang and Idioms in Children's Literature: the Turkish translations of Ulrich Hub's Works

Araştırma/Research

Nurel CENGİZ

Arş. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, nurelyigit@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-3362-2204

ÖZET

Yazın dünyasında kendisine günümüze çok yakın bir tarihte yer bulabilen çocuk yazınının gelişmesinde özellikle ülkemizde Batı dillerinden yapılan çeviriler büyük önem arz etmektedir. Çocuk yazınının gelişmesi bu alandaki çeviri stratejilerinin de tartışılmaya başlamasına neden olmuştur. Çocukların zihinsel ve sosyal gelişimleri için büyük önem arz eden çocuk yazınının nasıl olması gerektiği ile ilgili tartışmalar günümüzde bile süregelmekteyken Ulrich Hub'un eserlerinin özgün içerikleri bu alandaki değişime umut verici bir ışık tutmaktadır. Uzun yıllar klasiklerin hüküm sürdüğü bu alanda çocuklara didaktik bir şekilde birtakım kuralların sevimli ifadelerle dayatılmaya çalışılması anlayışı, günümüzde hâlâ devam etmektedir. Ancak Hub eserlerinde hayatın anlamı, dostluk ve dayanışma gibi değerleri oldukça ezber bozan bir anlatımla okurlarına sunmaktadır. Bu çalışmada Ulrich Hub'un *Füchse lügen nicht* [*Tilkiler Yalan Söylemez*] ve *Lahme Ente und blindes Huhn* [*Aksak Ördek ve Kör Tavuk*] eserlerinin çevirileri Peter Newmark'ın kültürel öge sınıflandırmasına göre incelenmiştir. Özellikle argo ve basit de olsa hakaret içeren ifadeler, okur grubunun küçük yaştaki çocuklar olmasından dolayı çeviri sürecini zorlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Onların gelişimine olumsuz etki edeceği düşüncesiyle bu tür ifadeler sıklıkla farklı stratejilerle daha yumuşatılarak çevrilme eğilimi gösterir. Çalışmanın sonunda çevirmenin bu tür ifadeleri çevirirken nasıl bir strateji izlediği ortaya konmaktadır.

Anahtar Sözcükler: çocuk yazını çevirisi, argo ifadeler, deyimler, Ulrich Hub, kültürel ögeler

ABSTRACT

The translation of children's works from Western languages holds significant relevance in the realm of literature, particularly within Turkish culture, since they contribute significantly to the development of children's literature. The growth of children's literature has prompted scholarly discourse on translation strategies within this field. The scholarly discussion around Ulrich Hub's writings remains illuminating in its exploration of transformation within children's literature. Ongoing discussions centre on the significance of children's literature, as it pertains to their cognitive and social growth. In this particular field, characterised by the longstanding dominance of children's classics, the practice of instructing youngsters to abide by certain norms through the use of gentle and acceptable language persists in contemporary times. In his literary works, Hub effectively conveys significant aspects of human existence, like the concepts of the meaning of life, friendship, and solidarity, via groundbreaking narratives. This study examines the translations of Ulrich Hub's literary works, namely *Füchse lügen nicht* and *Lahme Ente und blindes Huhn*, using Peter Newmark's framework for classifying cultural artefacts. The presence of particularly contentious and offensive words in the aforementioned works counts as a translational challenge in the translation process, especially considering the receiving audience's young age. The profane words, along with slang, which have the potential to hinder children's social and moral development, are frequently rendered in a more favourable manner by the use of specific strategies that prioritize morality over the source-text discourse. The conclusion of the study elucidates the translation strategies employed by the translator when confronted with profanity and slang.

Keywords: translation of children's literature, slang, idioms, Ulrich Hub, culture-specific items

1. Giriş

Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilk maddesine göre doğumundan 18 yaşına kadar her insan çocuk kabul edilir (UNICEF, 2004, s. 5). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre 10 yaş öncesi çocukluk, 10-19 yaş arası ergenlik dönemidir. Değişik kaynaklara göre farklılık göstermekle birlikte günümüzde yaygın olarak doğumdan sonraki ilk 2 yıl bebeklik, 3-6 yaş ilk çocukluk (oyun), ilkokul yıllarını kapsayan 7-11 yaş ikinci çocukluk, 12-18 yaş ergenlik dönemi olarak kabul edilir. İnsan yavrusu olan "çocuk" kelimesinin Türk Dil Kurumu [TDK]'deki anlamlarına baktığımızda karşımıza aşağıdaki tanımlar çıkmaktadır;

1. Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak.
2. Soy bakımından oğul veya kız; yavru, bala, döl, evlat, zürriyet.
3. Genç erkek.

Mecaz anlam olarak TDK şu ifadelere yer verir;

1. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi.
2. Büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse.
3. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse.

Çocukluk kavramının yaşamın özel ve önemli bir dönemi olarak kabul edilmesi görece yenidir ve gelişim psikolojisinin ayrı bir disiplin olarak günümüze çok yakın bir tarihte ortaya çıkması altı çizilmesi gereken bir konudur. Çocukluk kavramını geçmişten günümüze ele alırsak, tarihin farklı evrelerinde ve farklı toplumlarda çok farklı tanımlarla karşılaşırız. Feodal topluluklardan günümüze kadar ilerleyen süreçte çocuk, dönemin

ihtiyaçları ve koşulları gereği hep geri planda kalmış ve eksik yetişkinler olarak varlık göstermiştir. Çeviri yazın en az özgün yazın kadar çocuk hayatında önem taşımaktadır çünkü çeviri eserler bir ülkenin edebiyatını da etkileyen, dönüştüren hatta yön veren eserlerdir. Her ülkenin edebiyatı diğer dillerden yapılan çevirilerden bir şekilde etkilenmektedir. Bu açıdan çocukların zihinsel ve sosyal gelişimleri için son derece önem arz eden çocuk yazını da çeviri eserlerden etkilenmiştir. Ülkemizde Çocuk ve Gençlik Yazını alanında yayımlanan ilk çeviri eser 1859 yılında Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirdiği Fenelon'dur (Alpaslan, 2007, s. 16). 1869 yılında yayımlanan Mümeyyiz Dergisi ülkemizdeki ilk çocuk dergisi olma özelliğini taşımaktadır (Neydim, 2020, s. 860). Didaktik yönelimli dergide batı dillerinden çeviriler de yer almıştır (Bayram, 2005, s. 105). Batı'da 1719 yılında yayımlanan Daniel Defoe'nun eseri "Robinson Cruseo"nun 145 yıl sonra Ahmet Lütfi çevirisiyle "Hikâye-i Robenson" adıyla yayımlanması, Neydim'e göre geç de olsa Batı'daki gelişimin bize de yansıdığına göstergesi olarak düşünülebilir. Söz konusu eserde özellikle insanın akıl ve tekniği kullanarak doğaya ve dünyaya hükmedebileceğini ve insanın bu konuda yeterli birikime ve akla sahip olduğu inancının vurgulanması, Aydınlanmanın kazanımlarının topraklarımıza ulaşması için bir çaba olarak görülebilmektedir (Neydim, 2020, s. 860). Edebiyat mı topluma yön verir, yoksa toplum mu edebiyata sorusu yüzyıllardır bir paradoks olarak varlığını korusa da toplumun değişen yapısı, ihtiyaçları ve değerleri doğrultusunda yazın yoluyla topluma bazı doktrinlerin aktarılması ve benimsetilmesi yeni bir toplumun inşası açısından büyük önem arz etmektedir. Konu bu açıdan ele alındığında ülkemizde de çocuk yazınında çeviri eserlerin önemi yadsınamaz. Tanzimat döneminde özellikle batı kültürüne yönelimle birlikte Fransız edebiyatından Türkçeye eserler çevrilmiştir. Bunu ilerleyen süreçte klasikler izlemiştir. Cumhuriyet döneminde ulus devlet ve modern insan oluşturma çabaları çocuk yazınında egemen olan anlayışlardır. Değişen konjonktür bağlamında kısa süreliğine de olsa 60lı ve 70li yıllarda sol ideoloji çocuk yazınında gelişim göstermiştir. Klasik eserlerin de sürekli ve yeniden yayımlanması, ucuz maliyeti ve saygın konumu nedeniyle ticari olarak elverişli bir yayın alanı olmuştur ayrıca klasikler süreç içerisinde farklı anlayışlar doğrultusunda çevrilmiş, uyarlanmış, indirgenmiş ve yeniden yazılmıştır (Neydim, 2020, s. 862). Görüleceği üzere çocuk yazını çevirisi neden olduğu etkiler açısından en az çocuk yazını kadar önem arz etmektedir.

2. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmadaki örneklerde yer alan veriler Newmark'ın sınıflandırması ile Lawrence Venuti'nin yerleştirme ve yabancılaştırma stratejileri temelinde ele alınmış ve bağlamlarına göre iki farklı tabloda karışık bir şekilde listelenerek kategorize edilmiştir. Venuti'nin stratejisi aşağıda çocuk yazını çevirisinde daha ayrıntılı ele alınacaktır.

2.1. Peter Newmark'ın Kültürel Öge Sınıflandırması

Her alanda olduğu gibi, çocuk yazını çevirisinde de dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Bunlardan biri de dil ve kültür ilişkisi ve kültürel öğelerin nasıl aktarıldığıdır. Peter Newmark 1988 yılında yazmış olduğu *A Textbook of Translation* adlı kitabında dil, kültür ve çeviri arasındaki ilişkiye değinmiş ve çevirideki asıl sorunun; çevirinin sadık mı (kaynak dil odaklı) yoksa serbest mi (ereke dil odaklı) yapılması gerektiğiyle ilgili olduğunu ileri

sürmüştür. Newmark bu husustan hareketle metnin tümü ile ilgili çeviri yaklaşımı için önemli olan aşağıdaki V diyagramını oluşturmuştur.

Şekil 1

V diyagramı (Newmark, 1988, s. 45)

Newmark'ın V diyagramına baktığımızda sözcüğü sözcüğüne çeviri, birebir çeviri, anlamsal çeviri ve sadık çevirinin kaynak dil odaklı yaklaşımlar; uyarlama, deyimsel çeviri, serbest çeviri ve iletişimsel çevirinin ise erek dil odaklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımların Venuti'nin yabancılaştırma ve yerileştirme makro stratejilerine denk geldiği de düşünülebilir, bu durumda Newmark'ın kaynak dil odaklı yaklaşımları Venuti'nin yabancılaştırma stratejisine, erek dil odaklı yaklaşımları ise Venuti'nin yerileştirme stratejisine denk düşmektedir.

Newmark'a göre (1988), iyi bir çevirinin ön koşulu kaynak metnin çok iyi anlaşılması ve açıklayıcı yöntemlerle çıkarımlarda bulunularak, kaynak metin ve çeviri metin arasındaki etkileşimin sağlanmasıdır. Bu bağlamda kaynak metin ve çeviri metin arasında kültürel öğelerden kaynaklanabilecek sorunları çözebilmek amacıyla bir kültürel öge sınıflandırması da oluşturmuştur. Newmark'a göre sorunların kaynağı, kültürel unsurların erek dilde birebir eşdeğerlerinin bulunamamasından kaynaklanır.

Newmark'ın kaynak odaklı yaklaşımı doğrultusunda kültürel sınıflandırmasını şu şekildedir:

1. Ekoloji: tepe, dağ, ova, fauna, vb.;
2. Maddi kültür (insan eliyle yapılanlar): yiyecek-içecek, kıyafet, barınma ve ulaşım;
3. Toplumsal kültür: iş yaşamı ve boş zaman aktiviteleri;
4. Gelenek, görenek, aktiviteler, süreçler, kavramlar: politik, dini, sanatsal vb.;
5. El kol hareketleri ve alışkanlıklar.

Newmark 2010 yılında kaleme aldığı *Translation and Culture* ["Çeviri ve Kültür"] adlı çalışmasında bu sınıflandırmayı gözden geçirerek altı başlık halinde yeniden oluşturur:

- 1. Çevresel Unsurlar Kategorisi:** Jeolojik ve coğrafi çevreye ait unsurları kapsamaktadır.
- 2. Kamu Hayatı Kategorisi:** Politika, hukuk ve yönetimini kapsamaktadır.

3. Sosyal Yaşam Kategorisi: Ekonomi, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitimi kapsamaktadır.

4. Kişisel Yaşam Kategorisi: Yiyecek-içecekler, kılık-kıyafetler ve ev eşyalarını kapsamaktadır.

5. Gelenek, Görenekler ve Sosyal Etkinlikler Kategorisi: Alkışlama ve masaya vurarak alkışlama gibi gelenekler, bunlara bağlı atasözleri, tüm ulusal deyimler, argo ifadeler, sosyal etkinlikler ve hobileri içermektedir.

6. Kişisel Merak ve Tutkular Kategorisi: Din, müzik, şiir ve bunlara bağlı çeşitli toplumsal kuruluşlar, kiliseler, sanatsal kuruluşlar ve derneklere ilişkin unsurları içermektedir. (Newmark, 2010, s. 329).

Peter Newmark 1988 tarihli *A Textbook of Translation* kitabında cümleler gibi dilin daha küçük birimlerini ilgilendiren çeviri stratejileri için prosedürler geliştirir. Metnin tamamını incelemek için yöntem ifadesini kullanırken, dilin küçük birimlerini kapsayan incelemelerde prosedür kavramını kullanır (1988, ss. 45-47). Bunu yaparken çeviri yöntemi ve çeviri prosedürü ayrımını ortaya koyar. Bu bağlamda Newmark metnin tümünü ilgilendiren süreci yöntem olarak tanımlayarak, yukarıda V diyagramında gösterilen makro stratejilerden bahseder, diğer yandan cümle ya da kavram söz konusu olduğunda bunu çeviri prosedürü olarak ifade eder ve mikro stratejileri ortaya koyar. Aşağıda Newmark'ın mikro stratejilerini ifade eden çeviri prosedürleri yer almaktadır.

1.Aktarım (Transference): Ödünçleme olarak da bilinen bu strateji kaynak metinde geçen sözcüklerin erek dile olduğu gibi aktarılmasıdır. (Newmark, 1988, s. 81).

2.Doğallaştırma (Naturalisation): Kaynak dile ait bir sözcüğün erek dile uygun bir şekilde sesletime ve biçimsel yapıya dönüştürülerek uyarlanmasıdır (Newmark, 1988, s. 82).

3.Kültürel eşdeğerlik (Cultural equivalent): Kaynak dile ait bir kültürel ögenin erek dilde aynı anlamı vemesaji veren bir kültürel ögeyle karşılanmasıdır (Newmark, 1988, s. 82).

4.İşlevsel eşdeğerlik (Functional equivalent): Kaynak dilde kültürel öge içeren bir sözcüğün erek dile aktarımı sırasında kültürel olmayan bir sözcükle çevrilmesidir (Newmark, 1988, s. 83).

5.Betimsel eşdeğerlik (Descriptive equivalent): Kaynak dildeki kültürel bir ifadenin erek dile birkaç sözcükle tasvir edici bir açıklama yapılarak betimleyici bir ifade ile çevrilmesidir (Newmark, 1988, s. 83).

6.Eş anlamlılık (Synonymy): Kaynak dile ait bir sözcüğün erek dilde yakın bir eşdeğeriyle çevrilmesidir (Newmark, 1988, s. 84).

7.Öykünme (Through-Translation): Kaynak dile ait kalıplaşmış sözcük öbeklerinin, örgütlerin, kurum ve kuruluş isimlerinin, bileşik sözcüklerin bileşenlerinin, deyimlerin, yaygın olarak kullanılan kalıp ifadelerin birebir çevrilmesini içeren bir stratejidir (Newmark, 1988, s. 84).

8.Yer değiştirme (Shifts/Transpositions): Kaynak metin içerisinde yer alan bir ifadenin, dil bilgisi düzeyinde birtakım değişikliklere uğratılması olarak ifade edilmektedir (Newmark, 1988, s. 85).

9.Düzenleme (Modulation): Kaynak dildeki ileti veya sözcüğün erek metne birebir çevrilmesi durumunda eğreti ya da yapay durmasını engellemek için kaynak metnin bakış açısının değiştirilerek erek dile çevrilmesidir (Newmark, 1988, s. 88).

10.Kabul gören eviri (Recognised translation): Kaynak dilde yer alan kurum ve kuruluş isimlerinin erek metin okuyucusu için kabul edilebilir bir terim ya da resmiyet kazanmış, yaygınlaşmış, kabul gören bir terim ile karşılanarak aktarmasıdır (Newmark, 1988, s. 89).

11.Çeviri etiketi (Translation label): Erek dilde henüz standart bir çevirisi mevcut olmayan genellikle kurumsal terimlerin kullanımında tırnak içinde sunulan ya da sözcüğü sözcüğüne yapılan çevirilerdir (Newmark, 1988, s. 90).

12.dnleme/Telafi (Compensation): Çeviri sırasında cümlenin bir bölümünde yer alan anlamsal, edimsel veya estetik kayıplar söz konusu olduğunda, bu kayıpların cümlenin başka bir bölümünde ya da cümlede telafi edilmesidir (Newmark, 1988, s. 90).

13.Bileşen zmlemesi (Componential analysis): Kaynak metinde yer alan bir sözcük birimin anlam bileşenlerine bölünerek çevrilmesini ifade eder (Newmark, 1988, s. 90).

14.Daraltma ve Genişletme (Reduction and Expansion): Çevirmenlerin bazen sezgisel bazen de bilinçli olarak kullandıkları bu strateji, kaynak dildeki bir ifadeyi erek dile daraltarak veya genişleterek çevirmelerini ifade eder. Özellikle kötü yazılmış, ifade gücü zayıf metinlerin çevirisinde kullanılır (Newmark, 1988, s. 90).

15.Aımlama (Paraphrase): Kötü yazılmış, dil ve biçem açısından zayıf metinlerin çevirisinde kullanılan ya da erek dilde anlaşılması için daha ayrıntılı ifade edilmesi gereken metinlerde anlamın genişletilerek ve aımlanarak aktarılmasını ifade eder (Newmark, 1988, s. 90).

15.Birden çok strateji kullanımı (Couplets): Erek metindeki sorunlu kısımlarda problemin çözümü için bir ifadenin çevirisinde, çevirmenin birden fazla stratejiyi birlikte ve aynı anda kullanmasıdır (Newmark, 1988, s. 91).

16.Notlar, Eklemeler ve Açıklamalar (Notes, Additions, Glosses): Kaynak dile ait kültürel bir sözcüğün; notlar, eklemeler veya açıklamalar eklenerek çevrilmesi işlemidir. Dipnot ve son not şeklindeki açıklamalar da bu kapsamda yer alır (Newmark, 1988, ss. 91-92).

Alman ocuk yazınında çokça eseri bulunan Ulrich Hub'un *Blinde Ente lahmes Huhn [Aksak rdek ve Kr Tavuk]* ve *Füchse lügen nicht [Tilkiler Yalan Söylemez]* eserleri ve bunların Olcay Mağden tarafından Türkçeye kazandırılan çevirileri incelenmiştir. Ulrich Hub 1963 yılında Almanya'nın Tübingen kentinde dünyaya gelmiştir. Oyunculuk eğitimi almış ve beş yıl oyunculuk yaptıktan sonra 1993 yılında yönetmenlik yapmaya başlamış, aynı zamanda hem tiyatro oyunları hem de ocuk kitapları yazmaya başlamıştır. ocuk yazını alanında defalarca ödül alan Hub eserlerinde özellikle hayvanlara yer vermektedir.

Kendisine sorular sorarak cevapladığı ve internet sayfasında paylaştığı bir söyleşisinde, özellikle Alman edebiyatında ciddi konuların daha değerli kabul edildiği ancak eğlenceli olanların hor görüldüğüne vurgu yaparak özellikle bu durumdan duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. Aynı söyleşide Hub, kendisini çocuk yazını yazarı olarak görmediğini, iyilik ve kötülük, gerçek ve yalanlar, yaşam, yalnızlık ve ölüm hakkında yazdığını ifade etmektedir. Hub'un eserlerinde özellikle çocuk yazını alanında tabulara karşı duruşu ve kalemini bu anlayışla kullandığı dikkat çekmektedir. Eserlerinde, yalan söyleyen hayvanların, duygusal yakınlaşmaların, çocuk yazınında alışlagelmemiş basit hakaretler ve argo ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Son çıkan kitabı *Arschbombe verboten*¹ bu bağlamda örnek gösterilebilir. Pedagojik bir misyon yüklenen çocuk yazınında küfür ya da hoş karşılanmayan ifadelerin kullanımı yadırganırken, Hub böyle bir ifadeyi başlık olarak kapağa koymaktan çekinmemektedir.

Bu incelemede Hub'un eserlerinin tercih edilmesinde ezber bozan çizgisi belirleyici olmuştur. İncelenen ilk eser *Blinde Ente lahmes Huhn [Aksak Ördek ve Kör Tavuk]* bizi hayvanlar aleminde hiç alışık olmadığımız bir gezintiye çıkarmaktadır. İncelenen diğer eser *Füchse lügen nicht [Tilkiler Yalan Söylemez]* yine aynı çizgide yazılmıştır. Her iki eser de Goethe Enstitüsü'nden çeviri desteği alınarak Olcay Mağden tarafından çevrilmiş ve Kuraldışı Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Çevirmenin Almancanın yanı sıra Fransızca ve İngilizceden de Türkçeye birçok çevirisi bulunmaktadır.² Yazarın sahnelenmekte olan çocuk kitabı *An der Arche um Acht [Saat Sekizde Gemide]* gerek Almanya'da gerekse yurt dışında çocuk yazınının modern bir klasiği haline gelmiştir.

Çeviri eserlerin incelenmesinde özellikle argo ifadeler, hakaretler ve atasözleri ve deyimler üzerinde durulmuştur. Bu çalışmanın amacı, Türk çocuk yazınında pek de alışlagelinmeyen argo, hakaret veya küfür niteliğindeki ifadeler ile atasözü ile deyimlerin çevirilerindeki çevirmen stratejilerini incelemektir. Almanca eserler sesli kitap olarak incelendiği için örneklerde sayfa numarası belirtilememiştir.

¹ Arschbombe Almancada dalgıcın dizlerine sarıldığı ve vücudu mümkün olduğunca küre şeklinde olacak şekilde suya girmeye çalıştığı bir dalış tarzının argo ifade şeklidir. Türkçeye eşek bombası ya da paraşüt atlaması olarak geçmiştir. İngilizcede splashdiving olarak adlandırılır.

² Çevirmenin Almancadan Türkçeye kazandırdığı eserler: *Hazine Avcıları/Buzullardaki İskelet* (Lenk Fabian, 2015), *Hazine Avcıları/Mayaların Maskesi* (Lenk Fabian, 2015), *Bu Nasıl İş? Acayip Bir Okul Macerası* (Vieweg Olivia, 2015), *Mavi Mucize* (Wolffheim Franziska, 2016), *Eksişilina'nın Hayret Verici Maceraları 2/Mucize Beklerken* (Heinrich Finn Ole, 2016), *Eksişilina'nın Hayret Verici Maceraları 2/Evrenin Sonu* (Heinrich Finn Ole, 2017), *Anton'un Maceraları/Cesaret Ustası* (Haberstock Meike, 2016), *Anton'un Maceraları/Zaman Sihirbazı* (Haberstock Meike, 2016), *Anton'un Maceraları/ Arkadaş Canlısı* (Haberstock Meike, 2017), *Cesurlara Davet* (Elmiger Dorothee, 2017), *Uykuyayatanlar* (Elmiger Dorothee, 2018), *Ben Bir Kediyim* (Bernstein Galia 2018), *Shakespeare Uzaylılara Karşı-Yok Artık* (Falk Nick, 2018), *Mekanik Prens* (Steinhöfel Andreas, 2018), *Gecen Gündüzüm Olsa* (Steinhöfel Andreas, 2019), *Süperhügo İş Başında!* (Naoura Salah, 2019), *Süperhügo Uzay Yolunda!* (Naoura Salah, 2019), *Süperhügo Hırsız Avında!* (Naoura Salah, 2019), *Süperhügo İyilik Peşinde!* (Naoura Salah, 2019), *Haylaz Adam Partiye Davetli Değil!* (Bertram Rüdiger, 2019), *Haylaz Adam ile Okulun İlk Günü!* (Bertram Rüdiger 2019), *Haylaz Adam Okul Gezisinde* (Bertram Rüdiger, 2019), *Riko Oskar ve Gökteki Cennet* (Steinhöfel Andreas 2019), *Küçük Mürmür Yüzme Yarışına Katılıyor* (Schlüter Andrea, 2020), *Pırlıtlı ile Kokuş* (Steinhöfel Andreas, 2020), *Spor Ayakkabıda Kungfu* (Petrowitz Michael, 2020), *Bizon Raymon* (Beauchesne Lou, 2023), *Tembel Hayvanın Hızlı Macerası* (Königsberg Katja, 2020), *Hayvan Koruyucuları* (Michaelis Antonia, 2021), *Babamın Saçları Tatile Çıktı* (Mühle Jörg, 2022), *Riko Oskar ve Devasa Bir Hata* (Steinhöfel Andreas, 2022)

3.Çocukluk Kavramı ve Eğitim

Bu bölümde, araştırmamızın temelini oluşturan çocuk yazını ve çevirisini tanımlayabilmek ve örnekleri uygun bir çerçevede yorumlayabilmek amacıyla çocuk ve çocukluk kavramları tarihsel bağlamda ele alınmıştır.

3.1. Batı'da Çocukluk Kavramı

Avrupa'nın Orta Çağ karanlığında çocukluk kavramı da oldukça karanlık bir anlayışa sahiptir. Çocuk, Hristiyanlık inancına göre bir günah ürünü olarak kabul edilirdi (Erkut & Balcı & Yıldız, 2017, s. 22). Bu dönemdeki yaygın çocuk imgesi mal veya kölelik şeklindeydi. Taşınır eşya olarak görülen çocuklar katı bir disiplin ve ağır cezalara mahkûm edilirdi. Köle çocuklar ise hayvanlarla eşit sayılır ve onlarla birlikte yaşardı (Elkind, 1999, s. 36). Yedi yaşından itibaren yetişkinlerin dünyasına giren çocuk küçük yetişkin olarak görülüyordu. O döneme ait tablolarda çocuğun yetişkine özgü giysiler ve yetişkinin yüz ifadeleriyle ve bazen yetişkinin beden oranlarıyla betimlenmesi bu olguyu açık bir şekilde göstermektedir (Gander & Gardiner, 2004 s. 27). Çocukluğun yetişkinliğe bir hazırlık dönemi olarak görülmesi, çocukluğun kendine özgü doğasına değer verilmemesine sebep olmuştur. Çocuğu yetişkinden farklı kılan özel doğasına dair farkındalığın eksikliği nedeniyle yedi yaşından itibaren yetişkinler dünyasına adım atan Orta Çağ çocukları kumar oynama, içki içme gibi davranışların yanı sıra yetişkinlerin çalışma alanlarını da paylaşırlardı. Bebekler ve çocuklar cinsel açıdan kötüye kullanılır ve cinsel eylemleri izlemelerine hatta zaman zaman da bunlara katılmalarına izin verilirdi (Heywood, 2001, s.11). Tarihsel olarak baskın olan çocuk imgeleri, egemen olan siyasal, toplumsal ve dinsel karakterlerden türetilmekteydi. (Gander & Gardiner, 2004 s. 40).

Batı'da yetişkinlerin dünyasının bir parçası olan çocuk, bugünkü içeriğine ancak aydınlanma döneminde ulaşmış ve "çocukluk" kavramı da Rönesans ile önemini ve değerini artırmıştır (Yapıcı & Yapıcı, s. 2004). Pestalozzi, Froebel ve Maria Montessori gibi pedagogların da çocuk imgesinin günümüz anlayışına dönüşmesindeki katkıları yadsınamaz (Elkind, 1999, s. 39). Postman, çocukluk düşüncesinin oluşmasının, yetişkinlerin dünyasında bir değişim neticesinde olduğunu ifade eder. Burada özellikle yeni bir yetişkinlik tanımının ortaya çıkmış olduğunu vurgular (Postman, 1995, s. 47). Veba, salgın hastalıklar, savaşlar gibi sıkıntılarla boğuşan Orta Çağ insanı kendi yetişkinlik kavramını sorgulayacak ve geliştirecek durumda olamamıştır. 15. yüzyılda matbaanın icadı ile yeni bir dünyanın da temelleri atılmaya başlanmıştır. Yeni dünyadaki yetişkinlik anlayışında çocukların yeri yoktur. Yetişkinlerin dünyasına ancak bazı aşamalardan geçtikten sonra katılma hakkına sahip çocuğa yeni bir tanım gerekir ve "çocukluk" denilen dünya ortaya çıkar (Neydim, 1998, s. 17). Matbaanın icadından sonraki süreçte okuma ve yazma kültürünün de gelişmesiyle bilgiye basılı metinlerden ulaşma geleneği hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Fen bilimlerinden sosyal bilimlere, nezaket kurallarından edebiyata ve nihayetinde pediatri ile ilgili kitaplar yazılır. 1544 yılında, bir İngiliz olan Thomas Phaire'in *The Book of Children [çocukluğun kitabı]* kitabı, pediatri üzerine yazılan ilk kitap olarak kabul edilir. İlerleyen yüzyılda pediatri ile ilgili kitapların sayısının artması, çocukluk anlayışının biçimlenmeye başladığının güçlü bir göstergesi olarak kabul edilir (Postman, 1995, s. 65). Yeni olan okuma yazma kültürüyle toplumda dalga dalga yayılan

yeni bir davranış biçimi ve yeni bir bilinç gelişmiştir. Aydınlanma döneminde gerçeğe bilgi yoluyla ulaşılabilme anlayışı okur yazar olmayı zorunlu kılmıştır. Ancak maalesef eğitim hakkı toplumun tüm kademelerindeki çocuklar için geçerli ve ulaşılabilir değildir. Sanayileşme ile birlikte Avrupa’da ortaya çıkan yeni üretim sistemi, yeni bir sosyal sistemini de beraberinde getirmiştir. Yeni sosyal sistem ekonomik gücü elinde bulunduran yeni burjuva sınıfının ahlak anlayışı doğrultusunda biçimlenmiştir. Bununla beraber çocukla belli bir yakınlığı gerektiren aile ilişkileri de ilk olarak burjuva ailelerinde doğmaya başlamıştır (Erkut & Balcı & Yıldız 2017, s. 22). 18. yüzyılda üst ve orta sınıf ayrı ve biçimlendirici bir dönem olarak çocukluk kavramını kabul ederken yoksullar arasında eski tutumlar devam etmiş ve çocuklar yetişkinlerin dünyasını paylaşmayı sürdürmüşlerdir (Gander & Gardiner 2004, s. 32). Yeni üretim sistemi olan sanayileşmenin öteki tarafında bulunan çocuklar için ise farklı bir karanlık süreç başlamıştır. Bu dönemde Avrupa’da ucuz işçi olarak görülen çocuklar fabrikalarda korkunç koşullarda uzun saatler çalıştırılmışlardır.

Avrupa’da çocukların yaygın olarak eğitime ulaşmaları ve fabrikalardan okullara yönlendirilmeleri yine ancak 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başında mümkün olabilmıştır. Bu değişimi bir taraftan tıp, psikoloji, pedagoji gibi alanlardaki gelişmeler tetiklerken, diğer taraftan daha fazla eğitilmiş insana duyulan ihtiyaç belirleyici olmuştur. Çocuk için önemli gelişmelerin yaşandığı bu dönemde onların erişkinden daha farklı fiziksel, fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin olduğu, bilimsel olarak çocuk bakım standartlarının geliştirildiği ve çocuk bakımının toplumsal bir sorun ve sorumluluk olduğu anlayışı hüküm sürmüştür (Görak & Erdoğan & Savaşer & Çakıroğlu, 1992, s. 2).

Geçmiş dönemlerde toplumun ancak zengin veya soylu kesimleri için ulaşılır olan eğitimin toplumun tüm kesimi için gerçekten ulaşılır olması Avrupa ülkelerinde farklılıklar göstermekle birlikte ağırlıklı olarak 19.yüzyıla denk düşmektedir. Ulusal birliğini ancak 1871 yılında sağlayan Almanya’da farklı uygulamalar mevcuttur. Örneğin Prusya’da geçerli olan 1794 tarihli Prusya Umumi Memleket Kanunu’nun 12.maddesinde çocuklarına evde eğitim sağlayamayan ailelerin onları okula göndermeleri zorunlu olduğu ifadesi yer alır (Jürgen, 2006, s. 31). İlerleyen yıllarda diğer Alman devletleri de zorunlu eğitimi yürürlüğe koysalar da 1919 yılında Weimar Cumhuriyeti Anayasası ile tüm Almanya’yı kapsayacak şekilde resmîyet kazanmıştır.

3.2. Türkiye’de Çocuk Kavramı ve Eğitim

Soyun devamı için İslamiyet öncesi Türklerde erkek çocuk büyük öneme sahiptir ve bu bağlamda erkek çocuğa büyük kıymet verilir. Eski Türklerin bozkır hayatında kızlardan ya da kadınlardan beklenen en önemli özellik doğurganlıktır. (Türküne, 1995, s. 206). Feodal ilişkilerin geçerli olduğu bu süreçte özellikle masallar ve destanlarda kadının önemli bir yere sahip olduğunu görürüz. Kadının önemli konumda olduğu durumlarda çocuk da bir değer olarak kabul edilir (Neydim, 1998, s. 19). Eski Türk yazıtlarında ve destanlarda çocuk için onlarca sıfat bulunmaktadır. Divanü Lügati’t Türk’te çocuk kelimesinin tanımı olarak ‘her şeyin küçüğü’ anlamı yer alır ve çocuğu ifade eden kelime olarak ve en çok “oğul” ifadesi kullanılır. Oğul kelimesi cinsiyet ayrımı gütmeyen genel anlamda çocuğun karşılığı olarak kullanılır. Yine aynı eserde aileler, çocukların maddî ve manevî koruyucusu olarak görülür ve ebeveynlerin çocuk duyarlılığını düşündüren özel söyleyiş

ve ifade biçimleri de yer alır. Örneğin çocuklarına sevgilerini bildirmek için “ulçım” gibi ifadeler kullanırlar. Bu ifade oğlum veya evladım anlamına gelir ancak şefkat barındıran bir ifadedir. (Doğan, 2000, ss. 36,41).

Türklerin Müslümanlığa geçişlerinin hız kazandığı 10. Yüzyıl itibariyle çocuk ile ilgili hükümlerde ve aile ilişkilerinde İslami kaidelerin geçerli olduğunu görmekteyiz. İlimihal kitaplarında ailevi vazifeler altında çocukların anne babalarına itaat etmeleri, saygı göstermeleri, ebeveynlerin de dünyaya gelmelerine sebep oldukları çocuklarını güçleri yettiği oranda beslemek, eğitmek, okutup bir kazanç yoluna sevk etmek gibi görevleri olduğu görülür (Doğan, 2000, s. 140). Eski kaynaklarda çocuğa her ne kadar yer verilse de Türk toplumunda yaygın olarak gözlemlenen ve gerek dini gerek İslamiyet öncesi destanlarda da karşımıza çıkan çocuk sevgisinin yanı sıra çocuk terbiyesi kapsamında evde, okulda ve toplumda varlığı hiçbir zaman eksik olmayan dayak ve ezbercilik de altı çizilmesi gereken hususlar arasında yer alır (Onur, 2007, s. 158).

Matbaanın Osmanlı'ya gelişi 18. Yüzyıla tekabül eder. Sanayileşme ve aydınlanma da Osmanlı Devleti'ni bu dönemde etkileyeme başlamıştır. Osmanlı'da modernleşmenin gecikmesi nedeniyle “çocukluk bilincinin” günümüz anlamına yakın bir anlayışta gelişmesi de gecikmiştir. Batı'da 16. yüzyılda başlayan değişimin Türkiye'de ancak 19. yüzyılda filizlenmeye başlamıştır. Nitekim bu bağlamda 1901 doğumlu yazar Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “çocuk asrımızın bir keşfidir” sözü dikkate değerdir. Tanpınar'ın ifadesiyle daha düne kadar çocuğa büyüğün küçüğü, eksiği, yetiştirilmesi, lazım geleni olarak bakılırken, artık çocuğu ve çocukluğun kendi başına bir mesele olarak ele alınması bu hususu desteklemektedir (Onur, 2007, s. 160). Dini eğitimin esas olduğu Osmanlı'da medreseler, sıbyan mektepleri, Enderun adı verilen eğitim kurumları yer almaktadır. Sıbyan her ne kadar erkek çocuklarına ait bir okul anlamına gelse de kız çocukları da bu okullara gidebilirdi. Bazı yerlerde sadece kız çocukları için hocalık yapan bir kadının evinde açılmış mektepler vardı (Onur, 2007, s. 240). Ancak dinsel ya da ahlaki gerekçelerle okula gönderilmeyen kız çocuklarının eğitime erişimleri oldukça kısıtlıdır. Onur'a göre kız çocuklarının okula gönderilmemesinin ardındaki gerçek ise aslında onları iş gücü olarak evde tutmak isteği ya da evlendirilmeleridir (Onur, 2007, s. 259). Bu durum özellikle 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Osmanlı toplumunu dönüştürmeye başlayan modern reformların etkisi ile özellikle Tanzimat Fermanı'nın ardından değişmeye başlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte eğitime bir çağdaşlaşma ve sosyalleşme aracı olarak bakılır.

Mart 1924'de çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu eğitimde köklü değişiklikler yapılır. Bu kanunla tüm eğitim ve öğretim kurumları devletin kontrolüne geçer ve Maarif Vekâletine bağlanır. Eğitim ve öğretimde birliğin sağlanması açısından önemli bir adım olarak tarihe geçer (Arı, 2002, s. 191). Dini eğitimin baskın olduğu Osmanlı'dan devralınan eğitim kurumları kaldırılarak yerine metot ve programları laiklik temeline dayanan batılı örneklerle göre şekillendirilmiş okullar açılır ve eğitim- öğretim faaliyetleri çağdaş bir zemine oturtulmaya çalışılır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile aynı zamanda düşük olan, kız çocuklarının okullaşma oranı yükselmiş ve erkek çocuklarla aynı eğitim kurumlarında eşit şartlarda eğitim alabilmelerinin önü açılmıştır (Arı, 2002, s. 191).

Görüldüğü üzere gerek Batı'da gerek Türkiye'de çocuğun kendi ihtiyaçları olan bir küçük insan olarak görülmesi uzun yıllar almıştır. Kendine özgü ihtiyaçlarının karşılanması çocuğun ancak yetişkinler dünyasından çıkarılıp kendi dünyasına kavuşabildiğinde mümkün olmuştur. Edebiyat da bu kapsamda ifade edilebilir. Çocuk yazınının bu kadar geç gelişmesi ve çocuğun ihtiyaçlarına yönelmesi tıpkı çocukluk kavramının gelişimi gibi ağır aksak ilerleyebilmiştir.

4.Çocuk Yazını

TDK çocuk yazınıni şu şekilde tanımlar: “Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因an, eğitici bir edebiyat türü; çocuk yazını.” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023) ³. Oittinen çocuk yazınıni “Özellikle çocuklar için üretilmiş ya da çocuklar tarafından okunan yazını” olarak tanımlar (2000, s. 61). Geniş tanıımıyla, yetişkinler tarafından henüz reşit olmayan okurlar için üretilmiş yazınısal ürünlerin tümü olarak ifade edilebilir (bkz. Kümmerling-Meibauer, 2012, s. 9). Çocuk yazınıni sınıflandırmak oldukça zordur ancak çocukların yaşlarına bağlı gelişimleri göz önünde bulundurularak çocuk ve gençlik yazını olarak iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Resimli kitap, macera romanı, fantastik gençlik yazını vb. gibi farklı dallarda eserler çocuk ve gençlik yazını içinde yer alır (Asutay, 2018, s. 228).

Batıda 18. yüzyıla kadar gerçek anlamda çocuk yazınından bahsetmek mümkün değildir. Çocuklar öncelikle "küçük yetişkinler" olarak görülür ve yetişkinlerin dünyasında onlarla aynı oyunları oynar ve aynı masalları dinlerken aydınlanma ile birlikte bu durum değişir (Neydim, 1998, s. 17). Çocuk ve gençlik yazını Batı'da aydınlanmanın bir ürünü olarak ortaya çıkarken, Osmanlı'da Tanzimat'ın ardından, 19. yüzyılın sonlarına doğru batı dillerinden yapılan çeviriler ile filizlenmiştir (Neydim, 1998, s. 7). Ciddi çalışmaların başlangıcı ise Cumhuriyetin ilânından sonra gerçekleşir.

Asutay (2014), edebiyatta çocuk ve gençlik yazınıni yakın tarihimize kadar “Belletristik” adı altında anıldığını ve düzeyli bir yazını türü olarak görülmediğini ifade eder. Bu kavram, “Belles letters” ifadesinden gelen ve günümüzde uvertür, ucuz, eğlencelik olarak nitelendirilen yazını türü anlamına gelmektedir. Bu açıdan ele alındığında, çocuk ve gençlik yazını uzun yıllar boyunca düzeyli bir edebiyat türü olarak görülmemiştir. Bu durumun değişmesi ancak çocuk ve gençliğe verilen önemin artması ile 20. yüzyılda mümkün olabirmiştir. Çocuk ve gençlik yazınıni Almanya'da ancak 1980'li yıllarda kanonlaşma sürecine girmesinde bu alanda basılan ürünlerin artması da oldukça önemli bir etken olmuştur. Türk çocuk yazınıni ise kanonlaşma süreci henüz çok yeni ivme kazanmıştır (Asutay, 2014, s. 385). Dinçkan Sönmez ve Sancaktaroğlu Bozkurt (2017) günümüzde artık çocuk yazınıni, yazını dünyasındaki yerini ve öneminin kabul edilen bir gerçek olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle bu türde çevrilen kitapların, yürütölen araştırmaların, düzenlenen sempozyumların, üniversitelerde açılan dersler ve yürütölen tezlerin bu bağlamda önemli bir gösterge olduğunun da altını çizmektedirler. Bunların yanı sıra yayınevlerinin ve dünya çocuk yazını yapıtlarının sayılarının artması, popüler kültürün eşzamanlı olarak dünyanın her yerinde tüketilmesi,

³ TDK, “Türk Dil Kurumu Sözlükleri”. Erişim: 13 Kasım 2023, sozluk.gov.tr

çocukların eski zamanlara kıyasla çok daha fazla sayıda yeni yazar, kitap ve türle karşılaşmalarını önemli kılmaktadır, buna paralel olarak da çocuk yazını çevirisi ve bu türle ilgili araştırmalar da önem kazanmaktadır (2017, s. 110)

Çocukların zihinsel ve sosyal gelişimleri açısından büyük öneme sahip çocuk yazını ülkemizde 1117 sayılı ve 1927 tarihli Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu hükümlerine tabiidir. Günümüzde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Kurul'un amacının, kanunun doğrudan adından da anlaşıldığı üzere, küçükleri muzır, yani zararlı, rahatsızlık veren veya sağlığı bozan içeriklerden korumaktır. Bu bağlamda bu tür içerikler dikkatle ayıklanmakla kalmaz, zaman zaman yayıncı ve çevirmen hakkında da yargı süreci başlayabilir. Bu durum yayınevlerini ve çevirmenleri gerek çevrilecek eserlerin seçiminde gerek çeviri stratejisi belirleme konusunda zorlayabilen bir faktör olabilmektedir.

Çocukların ahlaki gelişimlerine zararlı kabul edilerek uygun bulunmayan eserler birtakım kısıtlamalara maruz kalmaktadır. Söz konusu eserler ile ilgili yaptırım kanunda şu şekilde ifade edilmektedir.

"Tebliğat üzerine eser sahipleri, telif hakkı sahipleri ve sorumlu müdürler, ellerinde mevcut eserlerin ön kapaklarına -Küçüklere zararlıdır- damga veya işaretini basmak zorundadırlar.

-Küçüklere zararlıdır- ibaresinin herkesin kolayca görüp okuyabileceği şekil ve büyüklükte yazılması zorunludur. Bu suretle damgalanan eserler;

- a) Açık sergilerde ve seyyar müvezziler tarafından satılamaz.
- b) Dükkanlarda, camekânlarda ve benzeri yerlerde teşhir edilemez.
- c) Bir yerden bir yere teşhir maksadıyla açık bir surette nakledilemez ve müvezziler tarafından bunlar için sipariş kabul olunamaz.
- d) Gazeteler, mecmualar, duvar ve el ilanları, radyo ve TV ile veya diğer suretlerle ilan edilemez, satışı için reklam ve propaganda yapılamaz.
- e) Para mukabili veya parasız küçüklere gösterilemez, verilemez ve hiçbir suretle okul ve benzeri yerlere sokulamaz."⁴

Çevirmenleri ve yayıncıları da kapsayan kanun hükümleri, çocuk yazını çevirisi yapan çevirmenlerin daha da titizlikle çalışmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada incelenen eserin çevirileri dikkate alındığında görülmektedir ki, çevirmen yazarın üslubunu erek kültür okuruna vermeye çalışırken bazı kısımlarda titiz bir yerleştirme çabası gütmüş ve söz konusu eserleri Türk okurlarına sunmuştur.

4.1. Çocuk Yazını Çevirisi

1980'lerden itibaren "kültürel dönüş" etkisinde olan çeviribilim dilbilimsel yaklaşımlardan kültürün ön planda olduğu yaklaşımlara kaymıştır (Dinçkan Sönmez & Sancaktaroğlu Bozkurt, 2017, s. 109). Çocuk yazını çevirisi oldukça zordur ancak bu zorluk çoğu zaman göz ardı edilir. Bu zorluğun nedeni çocuklar için üretilen eserlerin bir

⁴ Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 1117, 7 Temmuz 1927

tarafından okuma sevgisini aşmamak, çocuğun eserinden keyif almasını sağlamak ve aynı zamanda da pedagojik ve eğitsel bir misyonunla gelişimine katkı sağlamasıdır. Erten (2011, s. 15) çocuk yazınının geleceğin yetişkinlerinin gelişimlerinde ihtiyaçları olan kültürün, bilginin ve hayata bakışın edinilmesinde faydalı olacağını vurgulamaktadır. Doğru notayı yakalamak özellikle çocuk kitaplarında bu bağlamda oldukça önemli bir konudur. Çeviri sürecinde çocuğun dilsel dünyasında karşılık bulan ve aynı zamanda okumayı veya dinlemeyi de cazip kılan bir dil bulmak oldukça çaba gerektiren bir iş. Çevirmen bir taraftan çocuğun alımlama ve yorumlama düzeyine uygun bir dil kullanmaya çalışırken, diğer taraftan da yazarın üslubunu, yayınevini beklentilerini de göz ardı etmeden çeviri yapmak zorundadır. Çocuk yazını çevirilerinde ifade edilen hususların yanı sıra, kültürel öğelerin de önem arz etmesi nedeniyle çevirmenler sıklıkla yerlileştirme (domestication) veya yabancılaştırma (foreignization) stratejilerini dikkate almaktadırlar.

Günümüz çeviri yaklaşımlarına zemin hazırlayan ve yol göstericilerinden biri olarak kabul edilen Friedrich Schleiermacher'ın *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens* (1813/1963) kitabında ele aldığı "yabancılaştırma" (Verfremdung) stratejisini Lawrence Venuti geliştirmiş ve çevirmenin, çeviri sürecinde salt dilsel bir aktarım yapmadığını, kültürel bir aktarımın da söz konusu olduğunu vurgulayarak, yerlileştirme ve yabancılaştırma olarak yeniden düzenleyerek, çevirmenin "görünürlüğü" veya görünmezliği kavramlarını tartışmaya açmıştır. Yerlileştirme stratejisinde kaynak dil ve kültüre ait unsurların, erek dil ve kültürle çatışmaması amaçlanır. Başka bir ifadeyle, erek metin okurunun yabancı ve bilinmedik kültürel unsurlarla karşı karşıya gelmesinin önüne geçmektir. Okur dilsel ya da kültürel engellere takılmadan akıcı bir okuma gerçekleştirebilir, öyle ki, orijinal bir eser okuyormuş hissine kapılabilir. Bu stratejiyi benimseyen çevirmenin görünmez olduğu ifade edilir. Yabancılaştırma stratejisinde ise, erek dil, kültür ve edebiyat geleneği ile örtüşmeyen, kaynak dile ve kültüre ait ancak erek kültüre yabancı birtakım yabancı unsurların korunarak erek dile aktarılması söz konusudur. Bu stratejide iki metin arasındaki farklılıklar erek metne, dolayısıyla erek kültür okuruna olduğu gibi aktarılır. Bu anlayış erek kültür okurunu kaynak dil ve kültürü tanıma ve anlama açısından zorlayabilir ve çevirmen görünür kılınır (akt. Çağlar & Kalkan, 2021, s. 464).

Kaynak metin yazarı erek dilde yaratıcı, akıcı ve belli bir üslupla bir eser ortaya çıkarır ve dizgede yer alan bu eser okur tarafından da beğeni toplarsa yazar maddi ve manevi olarak ödüllendirilmiş olur. Çevirmen söz konusu eserini erek kitle okurunda da aynı etkiyi yaratmasına katkıda bulunan ancak kaynak esere ve yazara sadakati ile değerlendirilen kişidir. Çevirmenin görünülüğü de akıcı, keyif verici okumaya engel teşkil eden açıklamalar, dipnotlar veya erek kültüre göre uyarlanmamış ifadelerin yer aldığı çevirileri kast etmektedir (Ataseven & Çetin, 2017, s. 635). Oysa nasıl ki kaynak metin okurlarının okudukları eserden keyif almaları ve akıcı bir şekilde okumaları amaçlanıyorsa (şayet yazar bilinçli olarak farklı bir üslup benimsemişse), çeviri metni okuyan kişi de aynı hazzı hissetmelidir şeklindeki anlayış, çevirmenin görünmezliği olarak karşımıza çıkar. Çocuk yazınında özellikle küçük yaş grubu olan okurların, çeviri eserleri kolayca anlamaları, ikilemede kalmamaları, henüz diğer kültürlerle tanışmamış olma

durumları göz önünde bulundurularak aşına oldukları kültürlerine göre uyarlamaların yapılması sıklıkla tercih edilmektedir.

Çocuk yazını çeviri eserlerde Neydim'in (2000) de belirttiği üzere klasik yapıtlardaki dünya görüşü Türkçe yazılan özgün çocuk yazınında uzun yıllar egemen konumda olmuştur. Batılı ülkelere kıyasla ülkemizde hala klasiklerin egemen olması düşündürücü olmakla birlikte ülkemizde yaşanan toplumsal değişimlerin göz ardı edilmesi ve gelişimin görmezden gelinmesi anlamına gelmektedir (Neydim, 2000, s. 95). Neydim 'in bu tespitinden on ila yirmi yıl kadar sonra Türkiye'deki çeviri yapıtlara bakıldığında klasik dünya görüşünün egemen olduğu yapıtların yanı sıra, en az onlar kadar yenilikçi içerik, biçem ve biçemin yer aldığı eserlerin de çevrildiğini görmekteyiz (Dinçkan Sönmez & Sancaktaroğlu Bozkurt, 2017, s. 111).

Bu çalışmada özellikle Ulrich Hub'un iki eserinin tercih edilmesinin nedeni ülkemizde alışlagelmiş çocuk yazını geleneğinden oldukça farklı olmasıdır.

5. Ulrich Hub'un Eserlerindeki Kültürel Öğelerin Analizi ve Bulgular

Bu bölümde Ulrich Hub'un *Blinde Ente lahmes Huhn* [Aksak Ördek ve Kör Tavuk] ve *Füchse lügen nicht* [Tilkiler Yalan Söylemez] adlı eserlerinin Olcay Mağden tarafından Türkçeye yapılan çevirileri argo, hakaret ve küfür içeren ifadeler ile deyim ve atasözleri özelinde incelenmiştir.

5.1. Argo, Hakaret ve Küfür İçeren İfadeler

Tablo 1

Argo, Hakaret ve Küfür İçeren İfadeler

1	KM	"Aber das wichtigste ist, dass ich ein verdammt guter Zuhörer bin..." ⁵
	EM	"Ama her şeyden önemlisi, kulaklarım harika işitir."
2	KM	"Los verdammt nochmal."
	EM	" Hadisene! "
3	KM	"Schwingt ihr eure verdammt en Hintern ins Flugzeug und haltet die Schnauze! "
	EM	"O kokuşmuş popolarınızı kaldırıp doğruca uçağa gidin ve çenenizi kapayın! "
4	KM	"Legt euch endlich hin und schlaft verdammt nochmal!"
	EM	"Şimdi hemen yatın ve uyuyun be artık!"
5	KM	"Dieser verdammt e Fuchs."

⁵ 5.1. ve 5.2. alt başlıklarında yer alan metin incelemeleri sesli kitaptan alındığı için sayfa numarası belirtilmemiştir.

	EM	"Şu adi tilki."
6	KM	"...ihr beiden Klugscheisser ..."
	EM	"...siz iki ukalanın bunu ..."
7	KM	" Klugscheisser! " diye homurdandı tavuk.
	EM	" Ukala! " diye homurdandı tavuk."
8	KM	"Sei doch froh, dass sich überhaupt jemand mit dir unterhält, du Putzlappen! "
	EM	Sen sırf birileri seninle konuştuğu için bile şanslı sayılırsın, seni paçavra! "
9	KM	Ich verbreite immer Sonnenschein und du bist düster wie ein Putzlappen. "
	EM	Ben etrafa ışıklar saçıyorum sense eski bir kumaş parçası kadar kasvetlisin. "
10	KM	"Du hast einen düsteren Putzlappen wie mich dazu gebracht endlich seinen Hintern in Bewegung zu setzen."
	EM	"Benim gibi sıkıcı bir paçavranın bile harekete geEMesini sağladın."
11	KM	"Wenn du mir nicht sofort deinen Wundch verrätst, schlage ich dich windelweich . Ich prügle dein Geheimnis aus dir heraus. "
	EM	"Bana dileğini hemen söylemezsen seni eşek sudan gelinceye dek döverim . Böylece sırrını döve döve çıkarırım!"
12	KM	" Reisse mir jede Feder einzeln aus! Brate mich am Spiess aber mit jemandem nicht zu reden, das ist das gemeinste..."
	EM	"Her bir tüyümü tek tek yol! (...) Ama konuşmamak, cezaların en acıması."
13	KM	"...und löst einen leisen Fluch aus."
	EM	"...kısık sesle sövüp saymaya başladı."
14	KM	" Kapier ich nicht"
	EM	"Hiç anlamıyorum"
15	KM	"Ich kann verstehen, dass du böse auf mich bist."
	EM	"Bana gıcık olduğunun farkındayım."
16	KM	"...und wir stürzen in die Tiefe. "
	EM	"... dibi boylarız. "

17	KM	"Was du, in deinem Hinterhof veranstaltet hast, war ganz krasses Kino... "
	EM	"Yaşadığın avluda sergilediğin, çok büyük bir gösteriydi. "
18	KM	"Ich krieg noch die Krise "
	EM	"Şimdi aklımı kaçıracağım. "
19	KM	"Und eigentlich pennt er nur den ganzen Tag."
	EM	"...aslında yaptığı tek şey durmadan uyumak. "
20	KM	"..sagte er auf Geratewohl. "
	EM	"...diye salladı. "
21	KM	"Die Ganz gluppscht verdaddelt ihre Hohlräume an."
	EM	"Kaz şaşkın şaşkın kemiklerindeki oyukları inceledi."
22	KM	"Ich habe mich apfeln und einullen lassen."
	EM	"... ayakta uyutuldu. "
23	KM	"Diese Animal Lounge ist ein Drecksloch. "
	EM	"Bu bekleme salonu tam bir lağım çukuru. "
24	KM	"Finsternis ist mir piepegal. "
	EM	"Aman karanlık dediğin nedir ki. "
25	KM	"...dass Tiere in Uniform auch ganz schön arme Schweine sind."
	EM	"...üniformalı hayvanların da küçük domuzları andıran zavallı garibanlar olduklarını fark ediyordu."
26	KM	" Vergeigen kann ich mich selbst."
	EM	Kendimle kafa bulmak için kimseye ihtiyacım yok."

İlk 5 örnekte görüldüğü üzere, "lanet olsun" anlamında kullanılan "verdammt" kelimesi her iki eserde birçok kez karşımıza çıkmaktadır ve Türkçe karşılıkları bağlama göre değişiklik arz etmektedir. Çevirmenin burada ifadeyi yumuşatarak çevirdiği dikkat çekmektedir. Newmark'ın sınıflandırmasına göre uyarılama stratejisi ile çevrilen bu sözcükler Venuti'nin makro-çeviri stratejisi olan yerlileştirme kapsamında ele alınabilir. 6. ve 7. örneklerde karşımıza çıkan "Klugscheisser" kelimesinin sözlükteki karşılığı "ukala"dır. Almancada hakaret olarak kullanılan bu ifadeyi yazar bilinçli olarak kullanmıştır, çocuk yazınında tercih edilen "Alleswisser" (her şeyi bilen) kelimesini tercih etmemiştir. Bu ifadenin Almancadaki olumsuz etkisi Türkçedeki "ukala" ile karşılaştırıldığında çok daha fazladır, burada yine yerlileştirme stratejisiyle hareketle eş

anlamalı çeviri stratejisi söz konusudur. 8., 9., 10. ve 11. örneklerde yer alan “Putzlappen”, temizlik bezi anlamındadır. Çevirmenin tercih ettiği Türkçe karşılık ise “paçavra” ve “işe yaramayan eski kumaş parçası” şeklinde olmuştur, çevirmen burada anlamsal çeviri yöntemiyle kültürel eşdeğerlik çabası gütmüştür. Onuncu örnekte yer alan “Seinen Hintern in Bewegung setzen” ise “kıçını kaldırıp harekete geçmek” anlamındadır, çevirmenin burada sadece “harekete geçmek” ifadesini kullanarak daraltma ve uyarılma stratejileri kullanmıştır. “Windelweich schlagen” ve “prügeln” gibi şiddet ifadelerini çevirmen işlevsel eşdeğerlik stratejisiyle aktarmış, ancak 12. örnekte yer alan “Brate mich am Spiess” ifadesi, “beni şişte kızart” ya da “beni şiş kebab” yap şeklinde çevrilmesi mümkünken daraltma stratejisi tercih edilerek metin dışı bırakılmıştır. 13. örnekte yer alan “Fluch” ifadesi küfür veya sövmek anlamındadır ve Türkçe çocuk kitaplarına genellikle “söylenmek” olarak çevrilir ancak burada çevirmen yazarın tercihini erek dile aktarım yoluyla birebir çevirmiştir. 14. örnekte yer alan “kapieren” birebir çevrildiğinde “çakmak” anlamına gelir. Çevirmenin burada ifadeyi “anlamıyorum” olarak çevirmiş ve eş anlamlılık stratejisini izlemiştir. 15. örnekte “böse sein”, gıcık olmak olarak çevrilmiş ancak doğrusu sinir olmak veya kızgın olmak şeklinde olmalıdır. Bağlamsal açıdan da çevirmenin tercihini zorunlu kılan bir gereklik olmadığından buradaki durum değerlendirilememiştir. 16. örnekte “...und wir stürzen in die Tiefe”, “dibi boylarız” olarak çevrilerek metnin bütününde yer alan söyleme uygun şekilde serbest çeviri stratejisi ile çevrilmiştir. 17. örnekte yer alan “krasses Kino” ifadesi “büyük bir gösteriydi” olarak yine doğallaştırılarak çevrilmiştir. 18. örnekte ise abartılı bir panik söylemi olarak yer alan ve sık sık tekrarlanan “Ich krieg noch die Krise” ifadesi “Şimdi aklıma kaçıracağım” şeklinde işlevsel eşdeğerlik stratejisi ile çevrilmiştir. 19. örnekte yer alan “pennen” kelimesi, “uyumak” kelimesinin argo kullanımınıdır. Çevirmen gündelik dilde kullanılan “uyumak” kelimesini kullanması eş anlamlılık stratejisi ile açıklanabilir. 20. örnekte yer alan ve “rastgele” anlamına gelen “Geratewohl” kelimesini ise çevirmen Türkçe argo kullanımda bir işi sürekli olarak başka bir zamana ertelemek, savsaklamak anlamındaki “sallamak” ile çevirmiştir, burada çevirmen serbest çeviri stratejisini kullanmıştır. 21. ve 22. örneklerde ise Almanca argo ifadeler olan gluppscht, verdaddelt, apfeln ve einlullen ifadeleri ise gündelik kullanıma uygun olan “şaşkın şaşkın ve ayakta uyutuldu” şeklinde eş anlamlı strateji ile çevrilmiştir. 23. örnekte yer alan “Drecksloch”, “bok çukuru” şeklinde değil, aynı anlama gelen “lağım çukuru” olarak aktarılması eş anlamlı strateji olarak ifade edilebilir. 24. örnekte “Finsternis ist mir piepegal” ifadesi, “Aman karanlık dediğin nedir ki” şeklinde işlevsel eşdeğerlik stratejisiyle çevrilmiştir. 25. örnekte “armes Schwein” Almancada “zavallı” anlamına gelen bir argo ifadedir. Çevirmenin burada çoklu strateji kullandığını görmekteyiz, yabancılaştırma ve genişletme stratejisi ile “küçük domuzları andıran zavallı garibanlar” olarak çeviri yaptığını görmekteyiz. Domuz ifadesinin birçok çeviri eserde yerleştirilerek farklı bir şekilde ifade edildiğini göz önünde bulundurursak, bu durumun çevirmenin bilinçli tercihi olduğunu düşündürmektedir. 26. örnekte yer alan “vergeigen” aktarım yoluyla birebir karşılığı olan “kafa bulma” olarak çevrilmiştir.

5.2. Deyimler ve Atasözleri

Tablo 2

Deyimler ve Atasözleri

1	KM	"Soll doch diese lahme Ente bleiben wo der Pfeffer wächst.. "
	EM	"Şu aksak ördek ne hali varsa görebilirdi... "
2	KM	"Ich bin putzmunter "
	EM	"Benim uykum falan yok "
3	KM	"Das Huhn rührt sich nicht vom Fleck. "
	EM	"Tavuk bir gıdım bile kıpırdamadı. "
4	KM	"Im Kopf des Huhns beginnt es hörbar zu rattern. "
	EM	"Tavuğun jetonu dışarıdan duyulacak bir gümbürtüyle düşmeye başlamıştı. "
5	KM	"Du bist dümmer als die Polizei erlaubt."
	EM	" Kanunlar bile bu kadar aptallığa izin vermiyor."
6	KM	"Der Fuchs rieb sich die Pfoten. "
	EM	"Tilki gözlerini ovuşturdu."
7	KM	"Die Ganz ist immer noch Feuer und Flamme. "
	EM	"Kazın aklı hala aleverde ve yangınlardaydı. "
8	KM	"Aber wenn man die Ohren spitzt... "
	EM	"Ama iyice kulak kabarttığı nda..."
9	KM	"Wir machen mit dem Fuchs kurzen Prozess. "
	EM	"Tilkinin kalemni kıracağız. "
10	KM	"Vergnügt zu leben und alle soll nach meiner Pfeife tanzen... "
	EM	"Hep eğleneyim ve her yerde benim borum ötsün... "
11	KM	"Pfeife"
	EM	"boru"
12	KM	"Wer sind eigentlich Alle "
	EM	"Peki bu her yerde neresi?"
13	KM	" Alle auf der ganzen Welt. "
	EM	" Dünyanın her yeri işte. "
14	KM	"Seife" (Pfeife)

	EM	"Koru" (Boru)
15	KM	"Und einmal habt ihr sogar versucht mich um die Ecke zu bringen. "
	EM	"Üstelik bir keresinde neredeyse işimi bitirecektiniz. "

İncelenen eserlerde deyimlere de sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Atasözleri ve deyimler her dilin ve kültürün kendine has kullanımları olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu tür ifadeleri birebir çevirmek yerine erek dildeki karşılıkları ile aktarmak metnin eşdeğerliği açısından önem arz etmektedir. Şayet karşılığı yoksa, en yakın anlamıyla çevrilir.

1. örnekte "Bleiben/gehen wo der Pfeffer wächst" deyimini "ne halin varsa gör" anlamına gelmektedir, işlevsel eşdeğerlik stratejisi uygulanmıştır. 2. örnekte yer alan "putzmunter sein", çok enerjik, canlı, hareketli olmak anlamlarına gelmektedir ve çevirmen bağlama uygun şekilde "uykum yok" olarak çevirerek ifadeyi deyim olmaktan çıkarmış ve eş anlamlı strateji kullanmıştır. 3. örnekteki "sich nicht vom Fleck rühren" Türkçede "bir adım bile atmamak" anlamındadır ve çevirmenin burada "bir gıdım bile kıpırdamadı" şeklindeki çevirisi çocuk diline ve erek dildeki anlamına karşılık gelecek şekilde kültürel eşdeğerlik stratejisi ile çevrilmiştir. 4. örnekte görülen "Rattern" Türkçede tıngırdamak, gürültü patırtı yapmak, takırdamak, çatırdamak gibi anlamlara gelmektedir. Çevirmenin burada erek metinde olmadığı halde bir deyim kullanarak genişletme stratejisini kullanmıştır. 5. örnekte yer alan "Du bist dümmer als die Polizei erlaubt" deyiminin birebir Türkçe karşılığı yoktur ancak çevirmen burada yerleştirme amacı güderek kabul gören çeviri stratejisinden faydalanmış ve "Polis" yerine "Kanun" ifadesini kullanmıştır. 6. örnekte ise düşmanca bir sevinci ifade eden "sich die Hände reiben" deyiminin hayvanlara uyarlanarak Hand (el) yerine Pfote (pati) ifadesinin kullanılması şeklindedir, Türkçeye "Tilki gözlerini ovuşturdu" şeklinde aktarılmış ve tilkinin aradığı şeyi nihayet bulduğunda gözlerine inanamaması durumunun anlaşılması amaçlanmış ve düzenleme stratejisi kullanılmıştır. 7. örnekte "Feuer und Flamme sein" deyimini, çok etkilenmek, heyecanlanmak anlamındadır, burada kullanılan ifadenin bir deyim olduğu ve söz konusu hayvanın heyecanını ifade ettiği çevirmenin gözünden kaçmış olmalı, çünkü çevirmen burada hatalı bir aktarımla birebir çeviri yapmıştır. 8. örnekte "die Ohren spitzen" Türkçede çevirmenin de uygun bulduğu "kulak kabartmak, kulak kesilmek" anlamına gelmektedir ve kültürel eşdeğerlik söz konusudur. 9. örnekte "kurzen Prozess machen", bir işi çabucak halletme durumunun argoda "işini bitirmek" olarak ifade edilmesidir, çevirmenin burada "kalemimi kırmak" ifadesini kullanması işlevsel eşdeğerlik stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. 10. örnekte yer alan ve eserin Leitmotifi olarak karşımıza çıkan "Vergnügt zu leben und alle soll nach meiner Pfeiffe tanzen..." cümlesi eserin kahramanlarından kör tavuğun dileğidir. Bu cümlenin birebir çevirisi "mutlu yaşamak ve herkes benim keyfime göre hareket etsin", şeklindedir. "Nach jemandes Pfeife tanzen", herkesin o kişinin sözüne göre hareket etmesi, o kişinin sözünü dinlemesi anlamına gelmektedir. Eserde kör tavuğun tüm dileklerin kabul olduğu o meçhul yere vardıklarında dilemek istediği dileğidir bu. Çevirmen bu kısmı yerleştirme güderek düzenleme stratejisi ile "Hep eğleneyim ve her yerde benim borum ötsün" şeklinde

çevirmiştir. Çevirmenin yapmış olduğu bu değişiklik, ilerleyen kısımlarda da birtakım değişiklikler yapmayı zorunlu kılmıştır. Metinde "Pfeife" (düdük) ifadesine kafiyeli olarak kullanılan "Seife" (sabun) kelimesi yer almaktadır. Çevirmen "boru" kelimesini tercih ettiği için burada "koru" ifadesine yer vermiş ve düzenleme stratejisini uygulamıştır.

Son örneğimizde "um die Ecke bringen" birini ortadan kaldırmak anlamındadır ve çevirmenin bu ifadeyi erek metne "birinin işini bitirmek" olarak işlevsel eşdeğerlik stratejisi ile aktarmıştır.

6. Tartışma ve Sonuç

Hub'un eserlerinde çocuk yazını ile ilgili ezber bozan bir olay örgüsü, karakter kullanımı ve dil kullanımı söz konusudur. İncelenen her iki eserde bu hususlar dikkat çekmiştir. Bu çalışmada çevirmenin çeviri stratejisi üzerine durulduğundan kitapların içeriği ile ilgili diğer hususlara değinilmemiştir. Çevirmenin özellikle argo ve hakaret barındıran ifadelerin çevirisinde tutarlı bir strateji benimsemediği, bağlama göre yazarın üslubunu koruyarak yer yer sadık, yani kaynak dil odaklı, yer yer serbest, Newmark'ın ifadesiyle, erek dil odaklı çeviri yöntemini, Venuti'nin ifadesiyle yerlileştirme stratejisini seçtiği görülmektedir. Bazı kısımlarda erek kültür okuru için açıklama yaptığı örneklerle de değinilmiştir. Atasözleri ile ilgili çevirmen en uygun karşılığı bulmaya çalışmış ve Türkçe akıcı bir okumaya olanak sağlayan bir eser ortaya çıkarmıştır. Eseri okuyan çocuğun ya da çocuğa okuma yapan yetişkinin bazı kısımlarda şaşkınlık yaşayacak olması muhtemeldir. Ancak bu tür ezber bozan eserlerin farklı kültürlerle aktarımı söz konusu olduğunda, o alandaki yeni anlayışların da çeviri yoluyla diğer kültürlerle aktarılması açısından önem arz etmektedir. Burada çevirmene büyük görev düşmektedir. Her zaman üzerinde durulan, çevirinin salt dilsel bir aktarım olmaması, kültürel bir aktarım olması, çeviribilimin edebiyat ile olan ilişkisinin kültürel bir alışveriş olduğu gerçeği, çeviriyi kültürel hafıza ve kültürel iletişim için bir metafora dönüştürmektedir. Bu metafor yazınsal üretimin erek kültürdeki imgesel varlığı bağlamında kullanılarak özgün metin ve çeviri metin ilişkisinin temsili niteliğindedir (Aksoy, 2017, s. 17). İlk kategoride yer alan argo sözcüklerde en çok kullanılan strateji Newmark'ın eş anlamlılık stratejisinin yanı sıra kültürel ve işlevsel eşdeğerlik stratejileri, yani Venuti'nin yerlileştirme stratejisi olup en az kullanılan strateji ise Venuti'nin yabancılaştırma stratejisidir. Bunun nedeni, Türk kültür ve çocuk yazın dizgesinde argo sözcükler tercih edilmemekle birlikte muzır neşriyat kanunu ve sansür gibi etkenler olabilir. İkinci kategoride yer alan deyimlerde ise çevirmenin Newmark'ın işlevsel eşdeğerlik, kültürel eşdeğerlik ve düzenleme stratejilerini eşit oranda kullandığı tespit edilmiştir. Deyimler söz konusu olduğunda tercih edilen söz konusu çeviri yöntemlerinden sapma gerçekleşmediği ifade edilebilir. Sonuç olarak çevirinin bütününe bakıldığında ağırlıklı olarak yerlileştirme uygulanmış, birebir aktarım stratejisi kullanarak yabancılaştırma yönteminden uzak durulduğu tespit edilmiştir.

Kültürler arası bir eylem olan çevirinin en önemli amacı kaynak metinde yer alan mesajın erek kültür okuruna en uygun şekilde iletilmesidir. Amaç (skopos) çeviriden çeviriye değişebilir. En uygun şekil durumdan duruma değişebilir. Eğer yazın çevirisinin amacı

kaynak metin okurunda yaratılan etkinin aynısı ya da benzerini erek metin okuru üzerinde yaratmak ise çevirmenin görevi de zorlaşmaktadır. Okur kitlesinin küçük çocuklar olduğu çocuk yazını çevirisinde ise her iki amacın yanı sıra bir de pedagojik bir misyon yüklenilir. Bu misyon eserin içeriği ile ilintilidir ancak küçük okurun dünyasının ve dil gelişiminin okuduğu eserlerden önemli ölçüde etkilenmesi çevirmenleri oldukça titiz davranmaya sevk eder. Türkçe kaleme alınmış çocuk yazını eserlerinde sıklıkla karşılaşılan eğitici, öğretici ve kalıplaşmış çizgilerin dışına çıkmaya cesaret edemeyen bir geleneğin yanı sıra son zamanlarda çeviri eserlerde daha ezber bozan bir anlatım şeklinin, olay örgüsünün ve dil kullanımının olduğu görülmektedir, Dinçkan Sönmez ve Sancaktaroğlu Bozkurt'un da vurguladığı gibi, tüketim toplumunda popüler kültürün, neredeyse aynı anda dünyanın her yerinde tüketilmesi, çocukların geçmişe kıyasla çok daha fazla sayıda yeni yazar, kitap ve türle karşılaşmalarını da önemli kılmaktadır (2021, s. 110). Gitgide küreselleşen dünyada alışılacelmiş kalıp ve normları korumaya çalışarak dışarıya kapalı bir tutum içinde olmak ve farklı olana mesafeli davranmak çeşitliğe zarar veren bir durum olarak karşımıza çıkabilir. Bu bağlamda alışılacelmiş türdeki eserlerin dışında, Hub'un eserleri gibi yapıtların da çevrilmesi önem arz etmektedir. Bu şekilde, erek okura farklı bakış açıları ve çeşitlilik arz eden metinler sunulmuş olur. İki kültür ve iki okur arasında köprü görevi gören çevirmenin söz konusu eserlerin çevirilerinde özellikle erek kültür okuru olan çocukların kendi dil geleneklerine uygun çözümler üretmeye çalıştığı dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında yeni ve alışılmışın dışında bir içeriğin aşına bir dil ile sunulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Kaynakça

- Arı, A. (2002). Tevhid-i Tedrisat ve Laik Eğitim, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 181-192.
- Asutay, H. (2014). Türk çocuk edebiyatında kanon ve kanonlaşma süreci, *Türk Dili – Dil ve Edebiyat Dergisi*, CVII (756) Türk Dil Kurumu, 385.
- Asutay, H. (2018) Almanya'da çocuk ve gençlik yazınbilimi kavramının gelişimi, *International Journal of Languages, Education and Teaching*, 6(3), 2018, 227-236.
- Çağlar E., & Kalkan K. (2021) Kültürel unsurların aktarımı bağlamında Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* adlı romanının Almanca tercümesiyle karşılaştırılması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(2), 458-480.
- Çetin, Ö., & Bilir, F. (2017). Çevirmenin görünürlüğü 5N1K. Conference: İNES Academic Researches, 633-640.
- Dinçkan Sönmez Y., & Sancaktaroğlu Bozkurt S. (2021). Türkiye'de eşitlikçi çocuk yazını bağlamında çeviri ve özgün yapıtların çocuk yazınına katkısı. Ş. Okyayuz (Ed.), *Çeviri(bilim)de yeni açılımlar* içinde (ss. 109-154). Siyasal Kitabevi.
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı küçük. Çocuk kültürü ve çocuk hakları üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. Sistem Yayıncılık.
- Elkind D. (1999). *Çocuk ve toplum*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

- Erkut, Z., Balcı, S. & Yıldız, S. (2017). Tarihsel süreç içinde çocuk. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(3), 17-28.
- Erten, A. (2011). *Çocuk yazını çevirisinde yaklaşımlar*. Hacettepe Yayıncılık
- Gander C., & Gardiner W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi* (Çev. Nermin Çelen). İmge Kitabevi.
- Görak, G., Erdoğan, S., Savaşer, S., & Çakıroğlu, S. (1992). *Anadolu Üniversitesi çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği*. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Heywood C. (1974). *A history childhood*, Polity Press. Cambridge.
- Hub, U. (2014). *Füchse lügen nicht*, Carlsen Verlag. Hamburg (Sesli Kitap)
- Hub, U. (2021). *Lahme ente blindes huhn*, Carlsen Verlag. Hamburg (Sesli Kitap)
- Hub, U. (2022) *Tilkiler yalan söylemez* (Çev. Olcay Mağden). Kuraldışı Yayıncılık.
- Hub, U. (2023). *Aksak ördek ve kör tavuk* (Çev. Olcay Mağden). Kuraldışı Yayıncılık.
- Kümmerling Meibauer.B. (2012). *Kinder-und Jugendliteratur, Wissenschaftliche Buchgesellschaft*. Darmstadt
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Newmark, P. (2010). Translation and culture. B. Lewandowska-Tomaszczyk & M. Thelen (Ed.), *Meaning in translation* içinde (ss. 330-331). Peter Lang.
- Neydim, N. (2000). *Çocukluğun kısa tarihi: Edebiyatta çocuk figürleri*. Bu Yayınevi.
- Oittinen, R. (2000). *Translating for children*. Garland Publishing.
- Onur B. (2007). *Çocuk, tarih ve toplum*. İmge Kitabevi.
- Postman N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu*. İmge Kitabevi.
- Reyer J. (2006). *Einführung in die Geschichte des Kindergartens und der Grundschule*, Julius Klinkhardt Verlag.
- Schleiermacher, F. (1813/1963). Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens, Störig, H. J. (yay. haz.). *Das Problem des Übersetzens* (=Wege der Forschung 8) içinde, 38-69. Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Stolze R. (2008). *Übersetzungstheorien Eine Einführung*, Narr Studienbücher.
- Türköne, M. (1995). *Eski Türk toplumunun cinsiyet kültürü*. Ark Yayınevi.
- UNICEF. (2004, 20 Nisan). Çocuk haklarına dair sözleşme. *UNICEF Türkiye*. https://web.archive.org/web/20131029185849/http://www.cocukhaklari.gov.tr/condocs//mevzuat/cocuk_haklari_sozlesmesi.pdf
- Yapıcı, M., & Yapıcı, Ş. (2004). Bir değer olarak çocukluk. *Üniversite ve Toplum Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 4(4). <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=205> (Erişim Tarihi: (18.03.2019)).